

Katten in de tuin: wat doe je eraan?

Nico Geiregat & Norbert Desmet
Vogelwerkgroep Vlaamse Ardennen plus

Bij ons lezerspubliek zijn er velen die met veel liefde hun tuin boetsen naar een ideaalbeeld dat aanleunt bij de natuur. Zo een tuin trekt allerlei dieren aan en die kunnen zorgen voor een aangename of een minder aangename verrassing. Niet iedereen zal de kat bij de aangename verrassingen klasseren. Voor hen is dit artikel.

Onze huiskat stamt af van Europese en Afrikaanse wilde katten. Meer dan 4000 jaar geleden al werden wilde katten door de Egyptenaren in de menselijke samenleving binnengebracht en voor de verspreiding van de kat als soort was het een succesverhaal. Nu zou deze soort het meest wijdverspreide roofdier ter wereld zijn.

Velen onder ons (inclusief één van de auteurs van deze tekst) hebben een kat en willen die een zo mooi mogelijk leven geven. Anderzijds kunnen we –als dierenvrienden– niet om het onnatuurlijk leed heen dat ons zeer geliefde huisdier veroorzaakt aan zijn prooiën. In de eerste plaats kunnen we dan denken aan onze tuinvogels. Onze eigen kat kunnen we binnen houden en zo onze verantwoordelijkheid nemen. Tegenover andere baasjes, vaak onze burens, is het dikwijls heel gevoelig om hen te wijzen op de negatieve gevolgen van een buitenlopende kat. In dit artikel willen wij enerzijds een aantal argumenten aanhalen die kunnen tellen qua overtuigingskracht, anderzijds zijn een aantal maatregelen opgenomen die u in staat moeten stellen om de impact van al-dan-niet-eigen katten in je tuin te beperken.

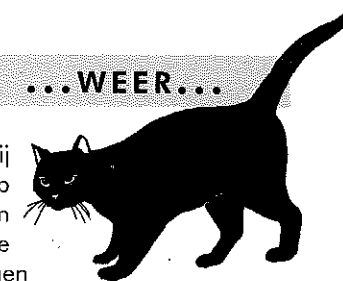
Impact

Voor de ongeveer 10 000 000 katten in het Verenigd Koninkrijk is berekend dat ze jaarlijks met 275 000 000 prooien naar huis komen. Meestal gaat het om kleine zoogdieren, maar 55 000 000 hiervan zijn vogels. De meest getroffen vogelsoorten blijken daar huismussen, pimpelmezen, merels en spreeuwen te zijn (1). Deze cijfers houden geen rekening met de gevangen dieren die niet naar huis werden gebracht en dus evenmin met de prooien van echte zwerfkatten.

Voor België zijn ons geen prooigegevens bekend. Wel is duidelijk dat katten hier een nog grotere densiteit hebben dan in Groot-Brittannië. De hoeveelheid katten neemt overigens nog toe in België. In 2000 werd het aantal katten in België geschat op 1 675 000. Voor 2008 werd hun aantal geschat op 1 974 000. Dit komt overeen met een gemiddelde van ongeveer 64 katten voor iedere vierkante kilometer Belgenland. Honden blijven daarentegen stabiel. Het is een logisch gevolg van onze jachtig geworden leefwijze: katten zijn minder afhankelijk en kunnen gewoon de hele dag buiten worden gelaten terwijl het baasje uit

huis is.

Katten die hun leven binnenskamers doorbrengen, krijgen doorgaans dierlijke voeding uit de klassieke voedingsindustrie. Hierover kan men ook al eens zijn teen verstuiken: volgens de auteurs van 'Time to Eat the Dog' consumeert een middelgrote hond 164 kg vlees en 95 kg graan per jaar. Omgerekend naar CO₂ uitstoot is dat evenveel als een jaar rijden in een SUV. Een kat is iets groener, twee hamsters staan gelijk aan een plasmatelevisie en een goudvis aan twee mobiele telefoons ('Genoeg', okt.-nov. 2010). En in het Nieuwsblad van 18 oktober 2011 staat te lezen dat voor het voeden van één kat 0,065 ha nodig is (en daar schatten ze nog maar op 1,75 miljoen katten in België!), bij een hond 0,13 ha en een paard 0,23. De Belgische honden, katten en

hobbypaarden eten zo de opbrengst van 255 000 ha op, dit is iets minder dan de provincie Limburg en het Brussels hoofdstedelijk gewest samen...

De 'buitenlopers' hebben uiteraard eerder impact op hun onmiddellijke omgeving.

Katten die op de bijstand van mensen kunnen terugvallen kunnen erg wegen op de tegenwoordig zó gepromote tuinnatuur. Katten hebben zo immers grote voordelen op inheemse predatoren/concurrenten: ze worden beter beschermd tegen ziektes, competitie, honger enzovoort. Katten wiens tafeltje steeds gedekt staat van zodra zij huiswaarts keren, hoeven er niet mee in te zitten wanneer ze eens zelf niets gevangen hebben. Ze zijn daardoor niet zo afhankelijk van het aanbod wild voedsel en kunnen dus in theorie tot de laatste vogel wegvangen zonder honger te lijden. Ze hebben tijd zat en kunnen bv. gedurende dagen nagenoeg continu de wacht houden bij een nest merels om ze erna gewoon één voor één te 'oogsten'. Zo wordt het een angelijke strijd met zowel zijn concurrenten-roofdieren als met zijn prooien. Geen natuurlijk evenwicht voor prooi noch kat: de natuurlijke populatiedichtheid van zijn wilde voorouder, de wilde kat, wordt in ideaal gebied geraamd op 2 tot 5 dieren per vierkante kilometer. Vele lezers die in stad, dorp of de rand ervan wonen zullen nu tot de conclusie komen dat die dichtheid in hun omgeving hallucinant overschreden is.

Niettemin zijn verschillende typische prooi-soorten zoals pimpelmees, koolmees en merel er de laatste jaren op vooruit gegaan. Toch duiken geregeld verhalen op van soorten zoals roodborst, heggemus en winterkoning die telkens weer verdwijnen nadat ze een territorium hebben ingenomen. Het zijn typische grond- en strooiselscharrelaars. Toch hebben deze soorten het op nationaal niveau zeker niet lastig.

Dan komen we ook bij de soorten die in belangrijke mate zijn aangewezen op tuinhabitat in Groot-Brittannië. Tuinen leveren daar minstens 20% van de broedsels van soorten zoals huismus, spreeuw, groenling, merel en zanglijster. Van dit lijstje zijn er wel 4 van de 5 in dalende lijn (1). Alhoewel katten hier zeker niet de belangrijkste factor zijn, dragen ze bij aan de druk op de soorten.

Pakt uw kat nooit iets? Misschien, maar dan zorgt ze hoe dan ook voor verstoring: een merel met grote jongen zou zijn tijd moeten besteden aan het grootbrengen van zijn jongen, maar in plaats daarvan spendeert hij vaak veel tijd aan het alarmeren voor de kat terwijl zijn jongen scheel van de honger zien. Let maar eens op zijn alarmerend 'tsjoek, tsjoek' tijdens

de zomermaanden: hij wijst ermee op gevaar op de grond; de kat is dan niet ver weg. Het is de boodschap voor de jongen om roerloos te blijven zitten en wachten tot het gevaar wijkt... als het goed gaat, tenminste!

Nu in dierenrechtentaal: het is een onrecht om een vogel bewust een onnatuurlijke dood te laten sterven. Wie zijn kat buiten laat, weet dat die zal doden. Het baasje is verantwoordelijk voor dit onrecht. De kat zelf volgt immers gewoon zijn instinct, dus zichzelf kan hiervoor niet verantwoordelijk worden gesteld. Haar gedrag is natuurlijk, haar druk op de vogelwereld niet.

Hoe pak je het aan?

Zijn het je eigen katten? Dan is de oplossing eenvoudig: houd ze binnen. Als het teveel gevraagd is, houd ze dan zeker binnen tijdens de periodes van hoogste vogelactiviteit, dit is voornamelijk in de beide schemerperiodes. Houd ze ook in de zomermaanden binnen om te voorkomen dat jonge, nog-niet-vliegvlugge vogels het met hun prille leven moeten bekopen.

Baasje is baasje. Indien baasje beslist dat hij de kat binnen houdt dan is dat ongetwijfeld jammer voor de kat. Het geklaag van het diertje kan lang aanhouden, maar het baasje kan ook voet bij stuk houden. Hier is het verhaal van ons 'Bruitje': Bruitje heeft eigenlijk nooit echt een mensennaam gekregen. Het was oorspronkelijk een straatkat. Ze heeft gedurende haar eerste 4 levensjaren vermoedelijk geen binnenkant van een huis gezien. Ze werd gevoerd door een lieve mevrouw die heel veel betaalde aan eten voor Bruitje en vele van haar familieleden. Bruitje is gaandeweg door ons omgevormd tot een echte huiskat die nu enkel nog buiten mag onder begeleiding én met een belletje aan.

Katten zijn geen honden. Gehoorzamen doen ze niet al te erg, dus ook in ons geval is het telkens weer opletten geblazen dat alle deuren dicht zijn. Dat is best wel eens lastig, maar wij kunnen dan ook met de hand op het hart zeggen dat onze kat de laatste jaren geen wilde vogels meer naar de eeuwige jachtvelden heeft geholpen.

Het is een lange weg van aanpassing voor de kat, maar het lukt als het baasje er maar wil voor gaan, en laat ons wel wezen: haar levenskwaliteit is er niet dramatisch op achteruitgegaan sinds ze bij ons is ingetrokken, wel integendeel!

Wanneer je dan toch beslist om je kat buiten te laten, denk er dan aan om haar een belletje aan te binden. De halsbandjes zijn tegenwoordig dermate uitgevoerd dat de kat zich er niet meer kan aan verhangen. Een belletje is zeker niet 100% doeltreffend, want vogels linken het geluid van het belletje niet met gevaar en de kat past haar jachtmethode aan door nog meer vanuit een hinderlaag toe te slaan. Toch zijn 4 op de 10 vogels hiermee gevrijwaard aldus de studie van de RSPB (1).

Dat het baasje op het vlak van sterilisatie/castratie zijn verantwoordelijkheid moet opnemen, spreekt voor zich. Het is uiteraard een fabeltje dat je elke kattin eens moet laten jongen.

Zijn het vooral de buurkatten die je tuin onveilig maken? Spreek dan zeker eens je buur aan en ga na wat mogelijk is. Als je hem of haar niet kan overtuigen, moet je in je tuin met allerlei 'ontmoedigingsmiddeltjes' gaan beginnen. Hoop er niet op dat de tuin écht vrij zal zijn van katten, maar de duur en frequentie van de aanwezigheid kan je wel beperken.

Gebruik doornstruiken voor je haag of solitaire heester. Mogelijkheden zijn bv.: hulst, roos, meidoorn, vuurdoorn of kruisbes. Snoei de haag zodanig dat er weinig ruimte overschiet voor de kat om vanaf de afsluiting naar je tuin te glippen.

Laat het stekelig snoeisel van je doornstruiken liggen onder de haag of op plaatsen waarlangs ze je tuin binnen komen.

Omheiningen die dienen als perceelsscheiding zijn meestal dermate strak gespannen dat de katten erover kunnen klauteren. Een slappe omheining die recht wordt gehouden door dunne paaltjes of takken, ontmoedigt de kat om erover te klauteren. Een overhellend topgedeelte van een afsluiting bemoeilijkt eveneens de toegang. Een schrikdraadje boven of midden de afsluiting kan ook maar daar is weinig info over.

Plaats pennen voor duivenwering (metalen pennetjes) op betonpaaltjes en andere oversteekplaatsen; andere ervaringen steeds welkom...

Het plaatsen van een bewegingsdetector met ultrasoon signaal zou bezoeken door katten met iets meer dan 30% reduceren. Er zijn ook bewegingsdetectoren met waterstraal (opgelet voor vorstschade).

Coleus canina zou een goede katverjagende geur hebben. Nog niet in de handel gezien. Andere geurmiddeltjes in dezelfde lijn: citrusgeuren, look, 'kattenschrik' van Ecostyle...

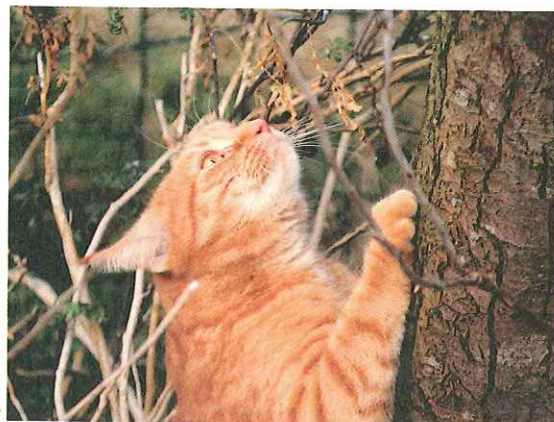

foto: Gilbert De Ghesquière

Als je een bezoek verwacht, kan je een emmer water of de tuinslag klaar houden voor een frisse douche. Dit is misschien wel één van de effectievere methodes om ze een tijdje uit je tuin te houden.

In de handen klappen helpt weinig. Voor de burens kan het wel een signaal zijn om te gaan beseffen dat hun dieren voor overlast zorgen.

Heb je een voederplaats, dan komt het eropaan om te voorkomen dat de katten slachtoffers maken. Hoe doe je dat?

- Afsluitingsdraden rond de voederplaats waar de vogels ter grootte van een merel nog door kunnen, maar niet veel groter.
- Hoge voederplaatsen hebben de voorkeur maar sommige soorten zoals bv. vinken verkiezen de grond. Voeder je op de grond, doe dat dan weg van struiken die tot op de grond bladeren dragen.
- Een voedertafel: kies voor een overzichtelijke omgeving, zet eventueel doornige struiken aan de basis van de voedertafel.
- Binnen een straal van 2 m rond de voederplaatsen zet men best geen al te dichte vegetatie die door de kat als hinderlaag gebruikt kan worden, want struiken kunnen een favoriete rustplaats voor de kat zijn.
- Op korte afstand zijn wel vlucht- en onderduikmogelijkheden te voorzien van enige hoogte: dichte struiken, opnieuw met voorkeur voor doornen. Ook taxus of een ligusterhaag.
- Voeder op verschillende plaatsen die voldoende ver uit elkaar liggen.
- Let op het gedrag van de vogels. Zo zal je zien dat de schetterende ekster niet altijd verwenst moet worden: hij maakt andere vogels al eens het leven zuur, maar hij wijst ze dikwijls op de aanwezigheid van de kat.
- Hang nestkasten derwijze dat katten er niet bij

Rood met witte stippen

■ André Wandels

De titel laat al vermoeden dat er iets zit aan te komen over de vliegenschwam (*Amanita muscaria*). Een prachtige verschijning, een paddenstoel met rode hoed getooid met witte stippen, zo tref je hem in het najaar aan in lanen en bossen aan de voet van loofbomen (berk, eik, beuk, linde) en naaldbomen (den, spar) op zand- en veengrond. Het is een ectomycorrhizavormer. Ongeveer 800 van de 4000 in de Lage Landen voorkomende soorten van hogere schimmels leven in symbiose (samenleving van verschillende organismen -verschillende soorten-, niet noodzakelijk tot beider voordeel) met de wortels van loof- en naaldbomen. Ze vormen een zogenaamde schimmelwortel of ectomycorrhiza, een zwamvlok die de wortels omgeeft en bescherming biedt tegen uitdroging, zware metalen en parasieten. Er ontstaat een fijn vertakt netwerk van schimmeldraden tussen de boomwortels waardoor de wortelstabiliteit verbetert. Via een uitgebreid netwerk vindt de aanvoer van water en van in water opgeloste voedingszouten uit de bodem naar de boom plaats. Via de mycorrhiza voorziet de schimmel in zijn energiebehoefte. Zo worden koolhydraten in de vorm van suikers en zetmeel, die door de boom geproduceerd zijn, opgenomen. Bomen zouden zonder een met schimmeldraden sterk uitgebreid en door schimmelmantels beschermde wortelstelsel niet overleven, de mycorrhiza vormende schimmels kunnen evenmin zonder de bomen. Meer dan 90 procent van alle hogere planten gaat een samenlevingsvorm met een mycorrhiza vormende schimmel aan. Vaak heeft het mycelium de neiging om enigszins in de rondte te groeien, zodat de vruchtlichamen in een hele of halve kring aan de oppervlakte komen. Dergelijke kringen zijn in het volksgeloof toegeschreven aan het dansen van heksen of elfen en worden ook 'heksen-' of 'elfenkringen' genoemd. Pas in de 19de eeuw heeft men het bestaan en de groeiwijze van het mycelium ontdekt. Tot hiertoe niets dan lof, maar de vliegenschwam is giftig. Dit betekent dat de vliegenschwam een stof(fen) bevat die, reeds in een relatief kleine hoeveelheid toegediend of ingenomen, de levensfuncties ernstig verstoort. De voornaamste actieve bestanddelen zijn twee iso-oxaalderivaten (iboteenzuur, muscimol) en muscarine. De iso-oxaalderivaten hebben een geestesverruimende werking, ze zorgen voor een verstoring van de neurotransmissie. Dat uit zich in

kunnen en vermijd dat er in de buurt schuilplaatsen zijn van waaraf de kat de vogels kan trachten te verschalken. Prikkeldraad, een brede metaalband, een spijkerkrans of een omgekeerd-trechtersvormige kraag omheen een stam of paal: het kan allemaal helpen.

Combineer enkele van de bovenstaande punten en tracht objectief het effect ervan te meten. Want iedereen kan meehelpen om betere inzichten te krijgen in deze zeer gevoelige materie.

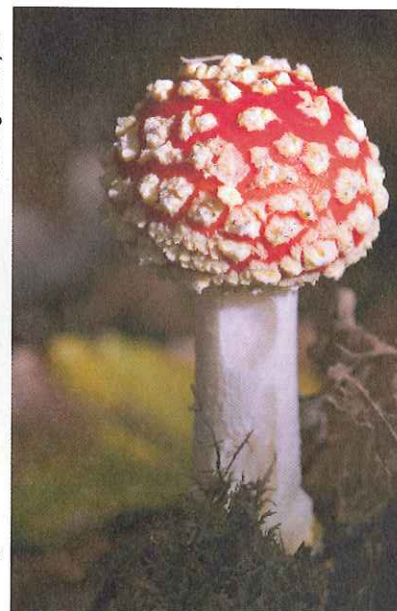
In een steeds zuurder wordende samenleving is het niet eenvoudig om het op te nemen voor de vogeltjes, maar als het gaat over leven-of-dood, moeten we toch niet zo maar toekijken.

Houd er wel rekening mee dat katten vallen onder de dierenbescherming. Je mag ze niet zo maar verwonden of doden. Veelal hebben ze een baasje dat het beste met hen voorheeft.

Voor wie er meer wil over lezen volgen hieronder enkele links:

1. <http://www.rspb.org.uk/advice/gardening/unwantedvisitors/cats/>
  2. <http://www.abcbirds.org/abcprograms/policy/cats/index.html>
  3. http://www.vogelbescherming.nl/service_vragen/vragen_antwoorden
- 'Time to Eat the Dog'
  - Genoeg, okt.nov. 2010
  - Nieuwsblad van 18 okt 2011

foto: Ingrid Piryns

Vliegenschwam